

Motion till riksdagen 2021/22:3686

av **Martin Ådahl m.fl. (C)**

Fler företag, fler jobb och stärkt konkurrenskraft i hela landet

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förstärka budgetprocessen och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att skärpa lagstiftningen för ändring av utgiftstaket och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över systemet med korttidspermittering och eventuella möjligheter att kombinera detta med viss kompetensutveckling och affärsutveckling och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att värna grundläggande servicefunktioner och tryggheten för såväl privatpersoner som näringsverksamheter genom att kontanthanteringens tryggas i hela landet och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tillgången på kapital på landsbygden bör stärkas genom att sparbankslagen moderniseras så att lokala banker kan utveckla sin verksamhet och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att hela landet ska ha tillgång till såväl privat lånekapital som det offentliga riskkapitalet och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att upphandlingsregler i högre grad behöver göra det möjligt för småföretag att delta och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att en översyn av kommuners möjligheter att finansiera ökad efterfrågan på tjänster, t.ex. äldreomsorg, på andra sätt än genom höjd kommunalskatt bör genomföras och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att verka för mer generella statsbidrag och tillkännager detta för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att särskilt stimulera ekonomisk utveckling i landsbygdskommuner och tillkännager detta för regeringen.

11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att statens insatser för företagande i form av riskkapital, rådgivning och stöd bör fördelas jämnt mellan kvinnor och män och tillkännager detta för regeringen.
12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda möjligheten till en modell för att starta företag på deltid och tillkännager detta för regeringen.
13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att verka för att öka möjligheten till lärlingsjobb som även småföretag kan erbjuda och tillkännager detta för regeringen.
14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av en infrastruktur som gör att den tekniska utvecklingen kommer hela landet till del och som gör det möjligt att driva företag i hela landet och tillkännager detta för regeringen.
15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att främja snabb utveckling, innovation och bibehållen konkurrenskraft i digitaliseringens och automatiseringens era och tillkännager detta för regeringen.
16. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att verka för tillgången till statligt riskkapital i hela landet, för små och växande företag och för en starkt regional tillväxt, och tillkännager detta för regeringen.
17. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda ytterligare möjligheter till finansiering på landsbygden och tillkännager detta för regeringen.
18. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över hur det regionala ansvaret hos statliga bolag, bl.a. för kapitalförsörjning, kan tydliggöras och stärkas och tillkännager detta för regeringen.
19. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över hur det regionala ansvaret hos myndigheter kan tydliggöras och stärkas och tillkännager detta för regeringen.
20. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att kriterier vid offentlig upphandling ska genomsyras av likvärdiga, rättvisa och transparenta villkor för alla företag, oavsett storlek, och tillkännager detta för regeringen.
21. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska utvärdera effekterna av den nya upphandlingslagstiftningen och tillkännager detta för regeringen.
22. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förenkla reglerna för upphandlingar under EU:s tröskelvärden för att vara i överensstämmelse med EU-lagstiftningen och tillkännager detta för regeringen.
23. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att direktupphandlingsgränsen bör ses över och tillkännager detta för regeringen.
24. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om vikten av mångfald av utförare i vård och omsorg för att säkra kvalitet och konkurrens och därmed effektivitet och tillkännager detta för regeringen.
25. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om vikten av mångfald av utförare i skola för att säkra kvalitet och konkurrens och därmed effektivitet och tillkännager detta för regeringen.
26. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Europa bör ges större förutsättningar att skapa fler jobb och ökad tillväxt genom att EU ingår fler frihandelsavtal, skapar en gemensam digital inre marknad samt värnar den ekonomiska stabiliteten i unionen för att därigenom möjliggöra för fler investeringar, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

27. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör verka för att den inre marknaden och den fria rörligheten för personer och varor upprätthålls även i kristider och tillkännager detta för regeringen.
28. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att EU-medel som betalas ut från återhämtningsfonden bör åtfölja kraven på rättsstatens principer och att denna konditionalitet bör efterlevas på ett effektivt sätt och tillkännager detta för regeringen.
29. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att tillgängliggöra kurser inom entreprenörskap exempelvis genom Ung Företagsamhet för fler gymnasieprogram och tillkännager detta för regeringen.
30. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska verka för fler vardagsnära innovationer inom vård och omsorg och tillkännager detta för regeringen.
31. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att återupprätta och utöka programmet Investera i invandrarkvinnor och tillkännager detta för regeringen.
32. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge Tillväxtverket i uppdrag att utvärdera och se över möjligheten att återinrätta Winnet Sverige och tillkännager detta för regeringen.
33. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge berörda myndigheter i uppdrag att ta fram förslag på hur staten kan finansiera och upprätta fler nätverk för kvinnors företagande och tillkännager detta för regeringen.
34. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att arbeta för fler kvinnor i ledande positioner genom goda förutsättningar för kvinnors företagande och tillkännager detta för regeringen.
35. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förbättra förutsättningarna för och kunskapen om kvinnors ledning och ägande av företag och tillkännager detta för regeringen.
36. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ta fram förslag på hur skatteinstånd som beviljats under coronakrisen kan återbetalas över en längre tid och tillkännager detta för regeringen.
37. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att fler av myndigheternas uppdrag och funktioner bör decentraliseras och tillkännager detta för regeringen.
38. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att genomföra en översyn av myndigheternas lokalkostnader och tillkännager detta för regeringen.
39. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att pröva om fler myndigheter bör ledas av styrelser och tillkännager detta för regeringen.
40. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att vidta åtgärder för att säkra kompetensförsörjningen i svenska företag och tillkännager detta för regeringen.
41. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stärka kunskapen om kooperativt företagande i utbildningsväsendet och tillkännager detta för regeringen.
42. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stärka förutsättningarna för kooperativt företagande genom moderniserad lagstiftning och tillkännager detta för regeringen.

43. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att säkerställa likvärdiga förutsättningar för kooperativa företag och ekonomiska föreningar vad gäller statligt kapital och rådgivning och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Coronapandemin och coronakrisen svepte över Sverige för över ett år sedan och präglar fortfarande vår vardag på ett mer eller mindre tydligt sätt. Från riksdagens sida har det viktigaste varit att göra det som krävs för att säkra hälsa och liv men också jobb och företag. Efter mer än ett år av ren krispolitik och extremt expansiv ekonomisk politik kan vi fortfarande slå fast att Sverige har goda möjligheter att ta sig an även kommande utmaningar och tider av krisbekämpning. Vi har fortfarande stabila statsfinanser, och vi har ett förhållandevis lågt skuldtryck. Sverige är ett av världens rikaste, mest jämställda och klimateffektiva länder. Ändå står Sverige just nu inför stora utmaningar, oaktat den kris som coronapandemin medfört.

Sverige har under lång tid präglats av ojämlikhet på olika sätt. Det är en ojämlikhet som tar sig olika uttryck: mellan personer med utbildning och utan utbildning och mellan personer som bor i storstäder och de som bor på landsbygd. Det finns även en ojämlikhet mellan människor som är födda i Sverige och de som är utrikesfödda och mellan dem som står innanför arbetsmarknaden och de som står utanför. Centerpartiet ser ett land där möjligheterna för varje individ på alltför många områden är ojämnt fördelade – och denna ojämlikhet är en politisk utmaning som kräver arbete och reformer.

Svensk ekonomi står inför stora förändringar. Många regioner och kommuner ges inte tillräckliga förutsättningar att växa och blomstra. Men Sverige har också fantastiska möjligheter. I hela landet omvandlas idéer till små och växande företag som skapar jobb. Många av Sveriges mest dynamiska orter finns utanför storstadsområdena och visar att med rätt förutsättningar kan hela Sverige växa. Sverige har stora möjligheter att bli vinnare i framtidens ekonomi. För detta krävs dock viktiga och riktiga reformer.

Det behöver bli billigare att anställa, där skattebördan på sikt skiftas från arbete till miljöförstöring och konsumtion. Klimatet för entreprenörer som omvandlar nya idéer till nya företag behöver förbättras. Tjänster, exempelvis inom besöksnäringen och välfärden, måste ges förutsättningar att växa och utvecklas då de i många fall erbjuder värdefulla jobb för bland andra ungdomar och nyanlända. Hotelltillstånd, danstillstånd och naturturism är områden som kräver reformer.

Att bygga en möjligheternas ekonomi, som främjar den enskildes frihet, ekonomins tillväxtförmåga och klimatomställningen, som bryter klyvningen mellan människor och platser, är det stora och avgörande liberala projekt som Sverige nu står inför.

Det behövs frihet från de regler och skatter som hindrar jobb, företag, bostäder och tillväxt. Skatter och regler kan inte utformas enbart för stora städer och gamla företag utan måste också fungera för mindre orter och nya småföretag.

Stabila statsfinanser en förutsättning för fortsatt tillväxt och konkurrenskraft

Sveriges goda ekonomi och starka statsfinanser är en följd av det finanspolitiska ramverket. 1990-talets budgetsanering och moderniseringen av Riksbanken har även de varit avgörande i kombination med alliansregeringarnas arbetslinje med fokus på jobb och företagande. Grundfundament har dock varit det finanspolitiska ramverket, med den ordnade och strama budgetprocessen.

Budgetprocessen vilar på dessa enkla principer: När riksdagen röstar om statsbudgeten fattas beslut om inkomster och utgifter i ett klubbslag. Det förhindrar att löst sammansatta majoriteter röstar för ständigt ökade underskott genom dyra reformer eller låga skatter.

I riksdagen ställs helheter mot helheter. Oppositionspartierna kan inte vara för eller emot vissa utgifter eller vissa inkomster utan presenterar fullt finansierade helheter som alternativ till budgetpropositionen.

Centerpartiet kan konstatera att vi har sett en olycklig praxisförskjutning gällande budgetprocessen. Socialdemokraternas utbrytning av brytpunkten för den statliga inkomstskatten år 2013 var på många sätt startskottet. Strax innan coronakrisen gick Moderaterna i bräschen för att urholka ramverket genom att anta en extra ändringsbudget, vilket i efterhand fått skarp kritik från bland annat Finanspolitiska rådet. Under våren har ett flertal av riksdagens fackutskott behandlat utskottsinitiativ som varit kraftigt budgetpåverkande. I februari 2021 enades en majoritet i finansutskottet bestående av Moderaterna, Kristdemokraterna, Vänsterpartiet och Sverigedemokraterna om ett ofinansierat budgettillskott till äldreomsorgen på 4,35 miljarder för år 2021. För 2022 och 2023 medför tillskottet ytterligare utgifter på 3,9 miljarder kronor årligen, vilket även låser fast utgifter i kommande budgetar. Detta utöver liggande budget.

Samtidigt som praxis bryts står Sverige inför en rad ekonomiska utmaningar: en åldrande befolkning, investeringsbehov i både infrastruktur och rättsväsende samt en på kort tid kraftigt expanderad statsskuld som måste betalas tillbaka. Till det ska läggas att vi efter coronakrisen behöver återstarta ekonomin och näringslivet med stimulanser.

Kombinationen av många vällovliga syften som kräver utgifter och investeringar förenat med en uppluckring av respekten för ordning och reda i ekonomin är farlig. Det banar väg för ständigt ökade utgifter och en skenande statsskuld. Den läxan lärde sig Sverige dyrköpt under 1990-talskrisen. Nu får vi inte glömma gamla sanningar. Riksrevisionens rapport är ett viktigt bidrag i det fortsatta arbetet med att vårda och utveckla det finanspolitiska ramverket.

Centerpartiet vill se att regeringen snarast återkommer med förslag som tar sikte på att dels förstärka budgetprocessen, dels skärpa lagstiftningen för ändring av utgiftstaket.

Förstärk budgetprocessen. Vår nuvarande ordning för beslut om statsbudget bygger på lika delar lagstiftning som praxis. I och med det politiska klimat som växt fram behöver praxis fastställas i lag på ett antal områden. Ofinansierade extra ändringsbudgetar, anslagshöjningar och skattesänkningar utan ordentlig beredning bör uttryckligen förbjudas, liksom budgetdrivande utskottsinitiativ. För att riksdagen i undantagsfall ska få anta sådana bör synnerliga skäl föreligga och finansutskottet bör bereda förslagen. Riksdagen bör dessutom åläggas att åberopa särskilda skäl för att kunna anta finansierade extra ändringsbudgetar, precis som regeringen. Den parlamentariska kommittén som hade i uppdrag att ta fram förslag för en tydligare budgetprocess föreslog detta i betänkandet En sammanhållen budgetprocess (SOU 2017:78), vilket är en god grund för fortsatt arbete.

Skärp lagstiftningen för ändring av utgiftstaket. Regeringen föreslår ett utgiftstak i budgetpropositionen för budgetåret och en prognos för de kommande två åren. Efter att riksdagen klubbat utgiftstaket finns det dock inga formella hinder för att upprepade gånger ändra på utgiftstaket. Eftersom utgiftstaket är det främsta skyddet mot en alltför vidlyftig finans- och stimulanspolitik bör det i lag fastslås att utgiftstaket för innevarande år endast får höjas om synnerliga skäl föreligger.

Steg måste tas för att upprätthålla ordning och reda i budgetprocessen. Ett litet land i en osäker värld måste kunna klara av än värre påfrestningar och en serie av kriser.

Ett konkurrenskraftigt Sverige

För att Sverige ska kunna förbli rikt måste vi kontinuerligt flytta fram positionerna i en intensiv global konkurrens. Skatter och regler måste premiera en långsiktigt hållbar tillväxt. Digitaliseringen av samhället förstärker en trend mot både globala nätverk och decentraliserade strukturer där växande småföretag blir alltmer avgörande för konkurrenskraften. Nya jobb skapas när startups växer och blir större, och därför måste politiken fokusera på att underlätta denna resa för nya företag. Sverige står väl rustat för att möta dessa förändringar.

Om en generation kan Sverige ha en miljon företagare. Men vårt nuvarande samhälle, dess skatteregler och trygghetssystem är inte anpassat för ett utspritt och småskaligt företagande. Vi måste därför förändra företagarpolitiken i grunden, med genomgripande regelförenklingar och reformer av skattesystemet.

Det behövs ett mer systematiskt regelförenklingsarbete. Det statliga Regelrådet bör förstärkas och ges ökade befogenheter och resurser att föreslå förändringar i lagförslag som bedöms skapa ökad regelbörda. Regelrådet bör också kunna granska regelbördan på lokal nivå och komma med stöd till kommunerna. Nya regler bör dessutom ha en kontrollstation där det efter fem år måste gå att motivera att de fortfarande behövs, annars upphör de automatiskt. Kostnader, i form av såväl tidsåtgång som avgifter, för företag som söker tillstånd hos kommuner och myndigheter måste minska. Om en tillståndsansökan inte besvaras inom två månader bör grundregeln vara att tillståndet beviljas automatiskt.

Offentlig upphandling stänger ofta ute småföretag, som bara utgör en tiondel av de som bjuder på offentliga upphandlingar. Offentlig upphandling bör därför småföretags-säkras, genom att krav ställs på att mindre omfattande upphandlingar utformas så att även dessa kan delta. Syftet med upphandlingarna bör i första hand vara att värna skattebetalarnas intressen.

Den kooperativa företagsformen är idag spridd till de flesta branscher. De är konkurrenskraftiga föreningar som inte sällan drivs av människor som inte annars startar företag men är villiga att göra det tillsammans med andra. Det moderna kooperativet kan lika gärna bestå av it-konsulter som utbildningsverksamhet, i glesbygd och i staden. I vissa länder är Kooperationen en naturlig del av näringslivsstrukturen, exempelvis i Tyskland med sina 1 100 lokala kooperativa banker. Även om Kooperationen i Sverige alltid varit stark har den inte alltid varit ett lika naturligt val av associationsform som andra. Dock finns massor av företag, både stora och små, inom svensk Kooperation. Det finns dels konsumentkooperationer som OK, dels producentkooperationer som t.ex. Lantmännen och samägda Södra Skogsägarna som är väldigt framgångsrika. De 100 största medlemsägda och ömsesidigt ägda bolagen i Sverige omsätter tillsammans 400 miljarder kronor per år och har över 100 000 anställda. Det ger en bild

av hur stor och viktig Kooperationen är. Kooperationen har historiskt sett varit starkt värderingsgrundad. När hållbarhet och delningsekonomi gör ett allt starkare avtryck i samhället gäller det fortsatt att tydliggöra Kooperationens kraft så att fler förstår fördelarna med att äga tillsammans.

Näringspolitiken behöver i större utsträckning främja värderingsstyrda företag som kombinerar återinvestering och långsiktighet. Kooperationen är en viktig del av och för vårt samhälle. Att kunna dela arbete och ansvar med andra – det är kärnan i de kooperativa värderingarna. Villkor och regler för företag ska vara generella, men den kooperativa företagsformen saknar en del av de förutsättningar som resterande näringsliv har. Kooperativa företag i Sverige, inte minst nystartade, behöver tillgång till investeringskapital. Lagstiftningen för ekonomiska föreningar behöver ses över. Näringspolitiska satsningar kring råd och stöd för den kooperativa företagsformen behöver utvecklas. Samtidigt är det viktigt att utbildning kring olika företagsformer även lyfter Kooperationen.

Systemet med korttidspermittering har prövats skarpt under coronapandemin. Systemet innebär att en anställd tillfälligt går ner i lön och tid i en krissituation, där kostnaden sedan delas mellan den anställda, arbetsgivaren och staten. Systemet tar inte sikte på någon specifik krissituation utan är tänkt att fungera som stötdämpare vid allvarigare störningar i ekonomin. En lärdom, bland flera, av systemet är att det blir en förlust inte bara för det enskilda företaget utan även för samhället i stort när arbetstagare i praktiken sitter hemma utan sysselsättning med det offentliga stöd. Centerpartiet ser behov av att utvärdera regelverket för korttidspermittering för att bland annat se över hur kompetensutveckling och vissa mindre insatser för arbetsgivaren ska kunna utföras.

Ett konkurrenskraftigt Sverige säkerställer goda villkor för livskraftiga företag. När coronapandemin svepte in över Sverige utgjordes en av de första större krisåtgärderna av möjlighet för företag till omfattande skatteansånd. Detta var en avgörande del i att bidra till likviditetsförstärkningar ute i företagen. Under nästa år upphör anstånden och regeringen behöver på ett tidigt stadium vara tydlig med regelverk för hur återbetalning ska ske. Det är en omöjlighet för många företag att betala tillbaka hela anståndet i en klumpsumma. Även om det skulle finnas möjlighet skulle det för de allra flesta utgöra en enorm likviditetsansträngning i ett läge när det är dags för återstart efter pandemin. Risker är uppenbara att ett stupstocksscenario skulle medföra en konkursvåg av i grunden livskraftiga företag. Centerpartiet vill därför att regeringen återkommer med förslag på hur avbetalning, där det är aktuellt, ska gå till.

Frihandel och EU

Sommaren 2020 enades EU om sin nya långtidsbudget och den återhämtningsfond som är ett direkt resultat av coronapandemin. Resultatet blev inte som Centerpartiet önskade och inte heller som Sverige önskade, men det är positivt att en överenskommelse och kompromiss kunde nås mellan 27 medlemsländer med väldigt olika ingångar och förutsättningar.

Det är välkommet och viktigt att resurserna i återhämtningsfonden blir tydligt kopplade till de länder som drabbas särskilt hårt av pandemin och att de kommer med krav på ekonomiska och politiska reformer. Det har varit avgörande för Centerpartiet att medlen ska vara tätt länkade till länders respekt för rättsstatens principer, det vill säga åtföljas av en strikt konditionalitet under vilken ett land kan bli av med sina EU-medel

om principerna inte följs. Det är av stor vikt att nu följa upp och driva på för att dessa krav ska efterlevas och vara verkningfulla.

EU är världens största integrerade marknad. Den ökade rörlighet för varor, tjänster, människor och kapital som EU möjliggjort har bidragit till tillväxt och jobbskapande, inte minst i Sverige. EU och dess medlemsländer står dock inför stora utmaningar. Redan innan covid-19-pandemin och dess ekonomiska konsekvenser brottades många medlemsländer med svaga statsfinanser, hög arbetslöshet och låg tillväxt. Dessa länder behöver ta krafttag för att sanera sina offentliga finanser och reformera såväl sina arbetsmarknader som sin byråkrati. För att säkerställa unionens långsiktiga överlevnad krävs mer av det som en gång gjorde medlemsländerna framgångsrika: samarbete, handel och öppenhet. Att koordineringen och samarbetet inom EU brast under pandemin är uppenbart för alla. Men stegvis har EU-samarbetet visat att det fungerar även under kristid. Fortsatt finns dock en risk för ökad nationell egoism.

Centerpartiet vill öppna den inre marknaden ytterligare. Särskilt gäller det inrättandet av en digital inre marknad, med stark nätneutralitet. EU måste också öppna sig mer mot omvärlden och aktivt arbeta för upprättandet av fler globala frihandelsavtal.

En stor del av det vi producerar i vårt land går på export och bidrar på så sätt mycket till vår egen ekonomi. Detta är både en utmaning och en möjlighet för svensk livsmedelsproduktion. Den svenska kvaliteten och det goda svenska djurskyddet har spridit sig över världen och vi kan i dag se hur efterfrågan från exempelvis Asien ökar stort. Samtidigt är det viktigt att Sverige och EU i tecknande av frihandelsavtal inte gör avkall på våra höga krav inom områden såsom miljö, livsmedel, antibiotika, djurhållning, hälsa och konsumentskydd.

EU är en viktig exportmarknad och att Sverige är en del av den inre marknaden är av stor betydelse för såväl stora som små företag. För stora företag är ofta steget ut på den internationella marknaden litet. För små företag kan det vara betydligt svårare. Därför behövs en tydlig strategi till stöd för små och medelstora företags möjligheter att exportera till EU:s inre marknad.

Den svenska exportstrategin kommer att bli oerhört viktig när företagen återigen kan återgå till mer normala handelsmönster. De allra minsta företagen och särskilt de som kanske inte vågat sig ut på exportmarknaden tidigare behöver få det stöd som behövs. Så kan hela näringslivet och hela landet bidra till att stärka ekonomin efter krisen. Den exportinfrastruktur som finns måste vara intakt efter krisen, där inte minst exportkreditmyndigheter och Business Sweden kommer spela en viktig roll. När affärerna skjuter fart måste svenska företag stå i startgroparna för affärer. Exportstrategin är ett av flera viktiga verktyg för detta.

Gränskontroller, utgångsförbud och exportrestriktioner – åtgärder som länder vidtagit för att bekämpa coronaviruset har påverkat Sveriges utrikeshandel och skulle i förlängningen kunna påverka hur länder handlar med varandra. De åtgärder som länder tagit till för att bekämpa spridningen har påverkat resandet, produktionen och logistikkedjor, vilket i sin tur har effekter på hela den globala ekonomin. Dagens produktionskedjor som sträcker sig över flera landsgränser är känsliga när det blir störningar i någon del av kedjan. Det är ännu oklart vilka konsekvenser coronapandemin kommer att få för handelsmönstren i stort. En global uppdelning av produktionen har varit en trend som pågått under decennier, men redan innan pandemin startade fanns det tecken på att det förändrats. Framväxten av nya digitala teknologier har möjliggjort en automatisering av produktion. Det minskar betydelsen av länders olika lönenivåer för var en verksamhet lokaliseras. Istället blir det viktigare att ha tillgång till teknologi och

innovation och att flytta produktionen nära kunden. Handelskrig, som tyvärr blivit vanligare på senare år, mellan länder har inneburit högre tullar och andra handelshinder, vilket skulle kunna leda till kortare kedjor och mer geografiskt utspridd produktion. Den pågående coronakrisen som blottar känsligheten i att ha långa produktionskedjor skulle ytterligare kunna förstärka en sådan trend.

Det är viktigt att inse att coronapandemin med största sannolikhet inte är den sista kris som Europa kommer att ställas inför och framtida hot, och utmaningar kan lika väl drabba enskilda länder som EU i sin helhet. Därför menar Centerpartiet att vi redan idag måste börja rusta EU för att möta nya kriser och konflikter, och att det i vissa fall kan innebära en breddning av de uppgifter som unionen har idag. På en rad områden är fördjupad samverkan inte bara önskvärd utan också nödvändig, och vi vill se att Sverige driver på övriga medlemsstater att bidra till detta. Till dessa områden hör bland annat EU:s inre marknad och fria rörlighet för personer och varor, och i framtida kriser liksom i den nu pågående är det av stor vikt att gränshinder används ytterst restriktivt och endast under korta perioder. För att upprätthålla en stark resiliens och motståndskraft är det nödvändigt att varor och förnödenheter tillåts passera nationella gränser. Detta är särskilt viktigt för länder med en exportberoende ekonomi, såsom Sverige.

Bättre kapitalförsörjning i hela landet

Kontanthanteringen är en viktig service för den svenska ekonomin, svenska företag och människors möjlighet att fritt välja betalningsmedel. Den lagändring som trädde i kraft den 1 januari 2020 som ger rätt till kontanttjänster från och med den 1 januari 2021 innebär en skyldighet för vissa banker att tillhandahålla kontanttjänster. Centerpartiet anser att lagstiftningen ska ses som en lägsta acceptabel nivå för kontanthanteringen i Sverige. Det är viktigt att den nya lagstiftningen omgående följs upp för att säkerställa att såväl lagstiftningen som dess intentioner efterlevs. Utöver service i form av kontanttillgång bör en översyn av tillgången till postservice i hela landet genomföras.

Förutsättningarna att få fram kapital för investeringar och nya affärsidéer är alltför ofta bristfälliga. Det är nödvändigt att hela landet har tillgång till såväl privat lånekapital som det offentliga riskkapitalet. Lokala banker och andra investerare spelar redan en avgörande roll. Men mer behöver göras om företags och människors fulla potential ska komma till sin rätt. I Norge har man infört så kallade sparbanksbevis för att möjliggöra bredare utlåning för sparbankerna, och Sverige behöver sträva i den riktningen, där ett viktigt steg är en moderniserad sparbankslag. Skälet för detta är att sparbanker som inte väljer att bli aktiebolag saknar reella möjligheter att stärka kapitalbasen. Den befintliga sparbankslagen förhindrar nämligen sparbankerna att ta in externt kapital. Genom bättre tillgång till externt kapital kan sparbankerna växla upp sin verksamhet för att bidra till att stärka företagande och jobb på Sveriges landsbygder. En modernisering av spelreglerna skulle också kunna innebära verksamma sparbanker i fler delar av Sverige. Regelverket behöver möjliggöra fler aktörer i hela landet.

Det råder en stor obalans i hur riskkapital allokteras. Dels går den absoluta merparten av riskkapitalet i landet till de tre storstadsregionerna, dels allokteras en liten del av kapitalet till företag med kvinnor som grundare. Storstadskoncentrationen gäller även mer informella investeringar gjorda av affärsänglar och privatpersoner. För att förbättra möjligheten för entreprenörer i hela landet att locka till sig riskkapital spelar statliga aktörer en viktig roll. Bland annat Riksrevisionen har tidigare noterat att en relativt stor del av det offentliga riskkapitalet investeras i de delar av riskkapitalmarknaden där de

privata aktörerna är mest verksamma och i företag som kommit en bra bit i sin utveckling. Statligt kapital bör snarare vara riktat mot regioner där privata aktörer är mindre verksamma. Centerpartiets grundinställning är att det statliga riskkapitalet ska ha en marknadskompletterande roll och hantera marknadsmisslyckanden. Stegvis har finansiering från statliga aktörer på flera områden dragit sig undan från landsbygden. Nedläggningen av Inlandsinnovation och bildandet av statens riskkapitalbolag Saminvest har hittills inneburit en koncentration av statliga investeringar i storstadsområden. Redan vintern 2014 meddelade SBAB att man avsåg att försämra servicen till och villkoren för företagskunder och bostadsrättsföreningar utanför de tre storstadsregionerna samt vissa högskole- och tillväxtorter.

Regelverket kring kapitalförsörjning behöver också stärka förutsättningarna för privat och offentligt kapital att samverka. Detta ska förenas med tillsyn och kontroll, men behovet av riskvilligt kapital i hela landet motiverar en moderniserad lagstiftning.

För att modernisera och effektivisera det offentliga riskkapitalet bör fond-i-fond-lösningar användas, där statligt riskkapital från början samverkar med privata fonder för att nå mindre och växande företag. De statliga fondernas inriktning bör också främst inriktas på tidiga utvecklingsfaser för att undvika undanträngning av privat kapital.

Kreditgarantier för lån till små och medelstora företag är ett effektivt sätt att allokera kapital till företag där staten står som garant men där kreditinstitut, framförallt banker, gör en sedvanlig prövning av företagets förutsättningar. Informationsasymmetrier är en huvudorsak till att banker i mindre utsträckning lånar ut till småföretag. Det är bland annat svårare att räkna på risk, och här kan kreditgarantier spela en viktig roll genom att delvis flytta risken. Under den pågående pandemin har riksdagen fattat beslut om kreditgarantier till en omfattning av 100 miljarder kronor. Detta är inte vanligt förekommande i Sverige, men i andra EU-länder används systemet i större utsträckning. Detta gäller bl.a. EU-program; här har relativt BNP såväl Finland som de baltiska staterna i mycket högre utsträckning än Sverige valt att delta i Europeiska investeringsfondens garantifacilitet. Det gäller även nationella kreditgarantiprogram där olika nationella system har funnits på plats i merparten av EU-länderna under många år.

För att öka möjligheterna för fler företag över hela landet att öka sitt kapital skulle nya strukturer för statligt riskkapital och kreditgarantier kunna spela en viktig roll.

Statliga bolag

Centerpartiet anser att statens uppgift normalt bör vara att ange de ramar och regler som ska gälla för näringslivet och företagen, inte att äga och driva bolag. Det finns ändå skäl att staten äger vissa bolag, till exempel där bolagen har ett tydligt samhällsuppdrag. De statliga bolagen bör drivas hållbart och ansvarsfullt med en långsiktig agenda. Det kan finnas skäl att göra en översyn av den statliga bolagsportföljen om utvecklade samhällsuppdrag. Därtill finns det inget självändamål att staten agerar på redan väl fungerande marknader såsom bank-, fastighets- eller flygmarknaden. På sikt bör staten kvarstå som ägare endast då tungt vägande skäl talar för detta, exempelvis när det finns ett angeläget samhällsuppdrag som svårigen kan hanteras på annat sätt samt är strategiskt eller säkerhetspolitiskt viktigt. Eventuella försäljningar ska genomföras vid en tidpunkt då det utifrån en samlad bedömning kan antas ge det mest affärsmässiga utfallet. Försäljningsintäkter bör användas för att minska statskulden eller till exempel för att investera i svensk infrastruktur.

Kvinnors företagande

Ekonomisk makt och ett ökat ägande är centrala delar i arbetet för ett mer jämställt samhälle. Historiskt har kvinnodominerade branscher hämmats av offentliga monopol och detaljregleringar. Dessa branscher har nu öppnats för företagande och konkurrens. Det har gett kvinnor mer egenmakt och bidragit till den kraftiga ökningen av antalet kvinnliga företagare och vd:ar. Kvinnors möjlighet att starta och driva företag behöver stärkas ytterligare.

Bilden av kvinnor och män som företagare skiljer sig mycket åt. Kvinnor beskrivs i regel som både mindre risktagande och mindre framgångsrika än män. Kvinnor som driver företag anses vara försiktiga och män anses våga satsa. Självklart påverkar det finansieringsbedömning av vad som är finansieringsbart och vad som har potential att lyckas. Detta är en av orsakerna till att färre kvinnor än män väljer att bli entreprenörer. Trenden är en del av en större problembild där samhällets syn på vad män och kvinnor är lämpade för att klara av skiljer sig åt. För att vända denna bild behövs åtgärder på flera områden och inom flera olika åldrar. Vetskapen och kunskapen om entreprenörskap som en karriärmöjlighet behöver ökas längre ner i åldrarna och stimuleras hos äldre generationer. Vi föreslår därför en helhetssyn på frågan med insatser genom flera faser i människors liv: för unga, för kvinnor inom vården och för invandrade kvinnor. Det är viktigt att den offentliga företagspolitiken i sig inte bidrar till att förstärka den manliga dominans som redan finns i näringslivet. Berörda myndigheter – såsom Vinnova, Almi och Tillväxtverket – måste ges tydliga och mätbara mål. Målet ska vara att alla statliga medel för företagande ska fördelas jämställt. Många av de nätverk som finns idag riktar sig till anställda chefer på företag, och det saknas bra nätverk som stöttar företagare. Därför behöver frågan genomlysas för att möjliggöra förutsättningar för nya nätverk för kvinnors företagande. Förutom detta vill vi återinrätta resurscentrum för kvinnor, Winnet.

Pengar är makt. Vare sig det gäller aktier, bolag, fastigheter, mark eller skog ligger kvinnors ägande på efterkälken. När det gäller mark i Sverige äger män långt mer än dubbelt så mycket som kvinnor. På bolagssidan är skillnaderna ännu större. Knappt 30 procent av alla företagare är kvinnor – däremot har bara en fjärdedel av bolagen en kvinna som verklig huvudman. Utöver inkomst av tjänst blir det allt viktigare att äga och låta sitt kapital växa, som en del av inkomsten och inte minst ur ett livsinkomstperspektiv. Kvinnor äger mindre än män. Till exempel ägs 14 procent av svenska fastigheter av kvinnor, 15 procent av marken ägs av kvinnor, 30 procent av Sveriges cirka 370 000 företag ägs av kvinnor och fyra procent av det totala aktievärdet privatägs av kvinnor. Det ojämställda ägandet är ett strukturellt och ekonomiskt jämställdhetsproblem. Orsakerna till skevheten är flera. Omedvetna attityder och fördomar är ett skäl till att kvinnor har svårare att få kapital till sitt företagande. Det är bara några skäl. Kvinnor har mindre resurser för privata investeringar. Det ojusterade lönegapet mellan kvinnor och män ligger i dag på runt elva procent. Tyvärr är fakta och statistik kring kvinnors företagande, kvinnors ledning av företag och kvinnors ägande av företag bristfälliga. Det leder till ett osynliggörande som måste förändras. Ska förutsättningar för kvinnors företagande, ledning och ägande förbättras, då är bättre fakta ett måste.

För många kvinnor som kommer hit från andra länder så kan företagande vara den enda möjligheten att få ett jobb. Många kvinnor kan inte de uppbyggda system som finns för att stödja kvinnors företagande och behöver extra stöd och hjälp. Därför behövs en särskild satsning på kvinnor med utländsk bakgrund för att de lättare ska kunna välja företagande som ett sätt att få ett jobb.

Största hindren för de flesta nyanlända som vill starta företag är kontakter med finansiärer och kapitalanskaffning. De nya svenskarna har helt enkelt inte samma förutsättningar. Att då vara kvinna och samtidigt invandrare i Sverige minskar med andra ord chansen att få finansiering betydligt.

Det måste bli lättare och mer lönsamt att starta företag i Sverige. Vi vill att det ska vara lika naturligt att vara företagare som att vara anställd. För att göra företagande lika naturligt som anställning behöver vi också uppmuntra så kallade kombinatörer så att man kan vara både anställd och företagare på samma gång. Därför behöver möjligheten till att starta företag på deltid utredas.

Ungt företagande

Många barn och ungdomar har ingen familjemedlem eller bekant som driver eget företag. Därför minskar möjligheten att de själva hittar inspiration och intresse för företagande. Vi tycker att alla barn och ungdomar ska få en chans att lära sig vad entreprenörskap och företagsamhet innebär, och därför vill vi att alla elever i grundskolan ska få ta del av information och chansen att pröva Ung Företagsamhet. Forskning visar att det är 80 procent större chans att kvinnor som deltagit i Ung Företagsamhet startar ett aktiebolag än kvinnor utan den bakgrunden.

I gymnasiet bör fler elever få möjlighet att arbeta med sin egen företagsamhet genom att kursen entreprenörskap tillgängliggörs för fler gymnasieprogram än vad som är fallet idag. Kursen entreprenörskap bör även bli meriterande för högre studier, något som idag endast kurser inom språk och matematik är. Därför föreslår vi att organisationer som Ung Företagsamhet får ytterligare resurser för att utveckla entreprenörskap i skolan. Satsningen är en generell satsning för ungdomar men som baserat på tidigare forskning kommer ge resultat särskilt för tjejer.

Decentraliserade, stärkta och mer effektiva myndigheter

Myndigheter och kommuner lägger allt mer och allt bättre information och service på internet. Telefonkundtjänsten byggs ut. Servicekontoren ska byggas ut och inga nya myndigheter ska lokaliseras till Stockholm under mandatperioden. Det är bra. Men drygt 1 miljon människor använder inte internet. Och för många av våra problem och frågor behöver vi träffa en kunnig person. Värdet av att få träffa en tjänsteman, öga mot öga i ett personligt möte, kan inte nog betonas. Ingen ska "falla mellan stolarna". Därför ska myndigheterna samarbeta, både om service i enkla fall och om omfattande insatser. Det är lätt att se att framför allt de mindre kommunerna, de mindre orterna och landsbygden har fått sämre tillgång till offentlig service. Detta står inte i motsats till en fortsatt utbyggd e-förvaltning.

De stora framsteg som genomförts på detta område måste följas av en fortsatt utveckling för att skapa en snabbare förvaltning med lägre kostnader för medborgare, företag och den offentliga sektorn. Nu måste myndigheters uppgifter decentraliseras i högre utsträckning. Förutom de positiva effektiviseringsvinster en decentralisering kan uppnå innebär det en ökad offentlig service i hela landet.

Omsorg om skattebetalarnas pengar är grunden för en ansvarsfull ekonomisk politik. Lagstiftare ska alltid vrida och vända på varje skattekrona och se till att den används så effektivt som möjligt. Vi kan konstatera att utgifterna för de statliga myndigheterna

under senare år skenat iväg, något som till stor del beror på ökade lokalkostnader. Samtidigt ser vi att flera myndigheter väljer dyrare lokalalternativ. En rimlig utgångspunkt är att myndigheternas lokalisering bör spegla befolkningens. I många andra tjänstebranscher med liknande profil på sina anställda är kontor belägna utanför storstäderna av kostnadsskäl.

I näringslivet är det en självklarhet att en styrelse leder företaget framåt. Forskning visar att företag som har mer diversifierade styrelser uppnår bättre resultat. I Sverige är det en liten andel av myndigheterna som leds av en styrelse. Faktum är att enrådighet är klart dominerande. En diversifierad styrelse som består av individer med vitt skilda bakgrunder, erfarenheter och kompetenser leder oundvikligen till att frågor som rör verksamhetsutveckling belyses i bredare perspektiv. Att en ensam myndighetschef (generaldirektören) leder mer än hälften av Sveriges myndigheter innebär att verksamhetsutvecklingen till stor del styrs efter generaldirektörens vision och planer, givetvis med beaktande av de lagar, regler, förordningar och regleringsbrev som myndigheten lyder under. En styrelse har en viktig roll att spela i att avlasta generaldirektören, som då kan fokusera mer på det operativa arbetet. Styrelsen kan fokusera på att leda det långsiktiga utvecklings- och planeringsarbetet. Därför bör huvudregeln vara att varje statlig förvaltningsmyndighet (exklusive nämndmyndigheter) leds av en styrelse. Regering och riksdag har tydligt sagt att man vill att myndigheternas verksamhet decentraliseras. En styrelse har då uppdraget att fokusera på det långsiktiga arbetet med att planera för och genomföra de beslut som riksdagen har fattat samtidigt som generaldirektören kan fokusera på att operativt genomföra decentraliseringen.

Martin Ådahl (C)

Per Åsling (C)

Lars Thomsson (C)

Helena Vilhelmsson (C)

Alireza Akhondi (C)

Peter Helander (C)

Helena Lindahl (C)

Per Schöldberg (C)

Niels Paarup-Petersen (C)

Aphram Melki (C)